

TANTÁRGYI TEMATIKA
BTMAN106 Bevezetés a nyelvtudományba szem.

Tantárgy neve: Bevezetés a nyelvtudományba	Tantárgy Neptun kódja(i): BTMAN101, BTMAN106, BTOMA1N05, BTOMA1N06, BTOSVM1N09, BTOSVM1N10 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
	Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
	Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)
Tárgyfelelős (név, beosztás): Pethő József főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k): Pethő József főiskolai tanár	
Tantárgyi egység: Bevezetés a nyelvtudományba szem.	
Tantárgyi egység Neptun kódja: BTMAN106 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)	
Javasolt félév: 1T (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúéit csak tavasszal lehet felvenni.)	Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
Óraszám/hét: BTMAN101, BTOMA1N05, BTOSVM1N09: 1, BTMAN106, BTOMA1N06, BTOSVM1N10: 2 (A nappali képzés heti óraszámja 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszámja a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 10 stb.)	Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTMAN101, BTOMA1N05, BTOSVM1N09: kollokvium, BTMAN106, BTOMA1N06, BTOSVM1N10: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: 2	Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)
<p>Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): A hallgatók megismertetése a nyelvtudomány alapjaival, azaz a következő témakörökkel: a nyelv fogalma, a nyelv több szempontú megközelítése; a nyelv mint jelrendszer, nyelv és gondolkodás, nyelv és cselekvés, nyelv és kreativitás összefüggései; a nyelv tudományos vizsgálatának általános kérdései, a nyelvtudomány történetének, illetve a napjaink nyelvészetének főbb irányzatai, a nyelvtudomány és az anyanyelv tanításának összefüggései. Továbbá a kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókat a nyelvészeti ismeretszerzés alapjaival, az alapvető kutatási módszerekkel és segédeszközökkel, ezzel megalapozva további nyelvészeti tanulmányaikat és későbbi szakmai munkájukat.</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> Ismeri a nyelvtudományhoz kötődő legfontosabb összefüggéseket, elméleteket és az ezeket felépítő fogalomrendszert. Tisztában van a nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel, egyes részterületeinek alapvető szakkifejezéseivel. <i>képesség:</i> Képes értelmezni a magyar nyelv jelenségeinek sajátosságait, hagyományon belüli összefüggéseit, történeti beágyazottságát. A nyelvtudomány alapvető kérdéseiről több stílusregiszterben, az adott műfaj szabályrendszerének megfelelően, közérthetően, választékos stílusban képes írni és beszélni. <i>attitűd:</i> Érti és elfogadja, hogy a nyelvi jelenségek történetileg és társadalmilag meghatározottak és változóak. Képviseli a magyar és az európai identitás nyelvi, vallási és társadalmi, történeti és jelenkori sokszínűségét. Tudatosan képviseli a megismert szaknyelvi</p>	

és kommunikációs normákat, szakmájának gondolkodásmódját hitelesen közvetíti. Nyitott a magyar és más kulturális közösségek irányában. A nyelvtudomány választott területein képes és törekszik az önképzésre. Törekszik szakmai nyelvtudásának fejlesztésére.

autonómia és felelősség: Felelősséget vállal szövegeiért, tudatában van azok nyelvtudományi kontextusukból következő lehetséges szakmai értékeléseinek és etikai következményeinek. A magyar nyelv területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.

Tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a nyelvtudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait.

autonómia és felelősség: Önállóan képes szakmája, a szaktárgyainak tanításával-tanulásiirányításával kapcsolatos átfogó, megalapozó szakmai kérdések átgondolására és az ide vonatkozó források alapján megfelelő válaszok kidolgozására. Együttműködés és felelősségvállalás jellemzi szakmájával, szakterületével, illetve azok képviselőivel kapcsolatban.

Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:

1. Tájékoztató a követelményekről, a tematikáról, a szakirodalomról, a számonkérés módjáról és az órák menetéről. A referátumok előkészítése. A szótárak fajtái
2. Az értelmező szótárak
3. A tájszótárak
4. A történeti szótárak
5. Az etimológiai szótárak
6. Az írói szótárak
7. Helyesírási tanácsadó szótárak. Nyelvművelő szótárak.
8. Szinonimaszótárak. Csoportnyelvi szótárak
9. Egyéb, sajátos rendeltetésű szótárak
10. Frazeológiai gyűjtemények
11. Magyar nyelvészeti folyóiratok (különös tekintettel hivatkozási rendszerükre)
12. Az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Magyar Nyelvtudományi Társaság, nyelvészeti kutatóműhelyek, -csoportok
13. Zárthelyi dolgozat
14. Összegzés, a félévi munka értékelése

1. Tájékoztató a követelményekről, a tematikáról, a szakirodalomról, a számonkérés módjáról és az órák menetéről. A nyelv fogalma, állati kommunikáció – emberi nyelv
2. A nyelv mint jelrendszer, a nyelvi univerzálék
3. Nyelv és gondolkodás, nyelv és cselekvés, nyelv és kreativitás
4. Elméletek, hipotézisek a nyelv eredetéről
5. A világ nyelvei, nyelvtipológia
6. A változó nyelv; nyelvünk sokfélesége
7. A nyelvleírás alapvető módszerei, területei: leíró és történeti, elméleti és alkalmazott nyelvészet
8. Az egyetemes nyelvtudomány történetének vázlata
9. A magyar nyelvtudomány történetének vázlata
10. Napjaink nyelvtudománya I. Irányzatok és területek (általános áttekintés)
11. Napjaink nyelvtudománya II. A kognitív nyelvészet
12. A nyelvtudomány és az anyanyelv tanításának összefüggései
13. A nyelvészeti kutatás legfontosabb segédeszközei. Szótárak, nyelvtanok, kézikönyvek, nyelvtudományi folyóiratok, sorozatok, évkönyvek, internetes források

14. A nyelvészeti dolgozatok általános tartalmi és formai követelményei

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): KSZ

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

H. Bottyánfy Éva – Horváth Mária – Korompay Klára – D. Máta Mária 2000. Bevezetés az egyetemi magyar nyelvészeti tanulmányokba. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Kálmán László – Trón Viktor 2007. Bevezetés a nyelvtudományba. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 10–23.; 34–40.

Kenesei István (szerk.) 2011. A nyelv és a nyelvek. Budapest: Gondolat Kiadó. 9–84.; 165–254.

Tolcsvai Nagy Gábor (é. n.) A magyar nyelv leírása és iskolai oktatása.

old.mta.hu/fileadmin/I_osztaly/eloadastar/Tolcsvai_mnyk.rtf

Yule, George 2010. The Study of Language. Cambridge: University Press.

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Balázs Géza (szerk.) 2011. Nyelvészetről mindenkinek – 77 nyelvészeti összefoglaló. Budapest: Inter.

Crystal, David 1998. A nyelv enciklopédiája. Budapest: Osiris Kiadó.

Kálmán László – Trón Viktor 2007. Bevezetés a nyelvtudományba. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 121–178.

Kiefer Ferenc (főszerk.) 2006. Magyar nyelv. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Tolcsvai Nagy Gábor 2000. Nyelvi fogalmak kyszótára. Budapest: Korona Kiadó.

Tolcsvai Nagy Gábor 2013. Bevezetés a kognitív nyelvészetbe. Budapest: Osiris Kiadó.

Schlobinski, Peter 2014. Grundfragen der Sprachwissenschaft: Eine Einführung in die Welt der Sprache(n). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.